

تاریخ هنر و معماری ایران در دوره اسلامی

* مؤلف: محمد یوسف کیانی

* ناشر: سمت

* سال نشر: ۱۳۷۴

* نوبت چاپ: اول

* محل نشر: تهران

کتاب *تاریخ هنر معماری ایران در دوره اسلامی*، که دربرگیرنده مفاهیم اصلی معماری اسلامی است، به صورت کلی به بررسی اجمالی پیدایش و سیر تاریخی هنر معماری از آغاز اسلام تا عصر حاضر می‌پردازد. این کتاب توسط دکتر محمد یوسف کیانی تألیف و به همت سازمان سمت جهت استفاده دانشجویان رشته‌های باستان‌شناسی در مقطع کارشناسی به عنوان منبع اصلی درس «باستان‌شناسی و هنر اسلامی» برای ۶ واحد درسی چاپ و منتشر شده است.

مؤلف محترم در این کتاب ادوار مختلف یک‌هزار و چهارصد ساله معماری اسلامی را به سه دوره متمایز: ۱. معماری اسلامی از آغاز تا عصر سلجوقیان؛ ۲. معماری اسلامی از آغاز دوره صفویان تا عصر حاضر تقسیم نموده است. کتاب در پنج فصل و در حجم ۲۲۶ صفحه قطع وزیری تنظیم شده است. در فصل اول به اطلاعات و ویژگی‌های کلی معماری ایران در دوره اسلامی مانند: کاربرد بناها، عناصر تشکیل دهنده معماری، روش‌های ساخت و تزئین بنا و مصالح ساختمانی که در ایجاد بناهای دوران اسلامی به کار رفته، می‌پردازد. در فصل دوم، سوم و چهارم به تحولات معماری در قالب سه دوره متمایز پرداخته است و در فصل پنجم پیرامون روند شکل‌گیری مجموعه بناهای مذهبی و غیرمذهبی بحث می‌نماید. در انتهای هر فصل، تصاویر سیاه و سفید، حتی در مواردی رنگی و گاه، نقشه‌های مرتبط به موضوع را نیز با کیفیتی نسبتاً خوب آورده است. در پایان کتاب گزیده کتابشناسی و نیز گزیده اصطلاحات متداول معماری در پنج صفحه مجزا تدوین گردیده است.

نتیجه داوری و ارزیابی کتاب به شرح زیر خلاصه می‌شود:

الف. نقاط قوت:

۱. رعایت معیارهای کتاب درسی؛
۲. تناسب حجم کتاب برای تدریس ۱۶ الی ۱۷ جلسه‌ای در دانشگاه‌ها؛
۳. جامعیت در عین اختصار و نظم منطقی مباحث؛
۴. استفاده از منابع معتبر و متنوع و همین‌طور استفاده از تصاویر، نقشه‌های مربوط به موضوع که اکثر آنها - به جز تصویر ۶-۵ کیفیت نسبتاً خوبی دارد؛
۵. افزودن گزیده اصطلاحات متداول معماری که برای دانشجویان دوره کارشناسی مفید است.

ب. نقاط ضعف:

۱. دوری از نوآوری و عدم گشایش افق‌های جدید؛
۲. مسلم گرفتن مطالب و ارجاع به جای استناد به منابع؛
۳. ذکر نکردن منابع تصاویر سیاه و سفید و رنگی و نقشه‌ها؛
۴. کلی‌گویی زیاد برای برخی قسمت‌ها، چنانکه همین موضوع باعث شده تا بحث ویژگی‌های یک بنا و اثر در حد بیان اسم و موقعیت محلی و مکانی آن باقی بماند.